

«ЦІ КВІТИ ВМІЛИ СПІВАТИ...»: КВІТИ І ВІЙНА У КНИЗІ «ВІЙНА, ЩО ЗМІНИЛА РОНДО» РОМАНИ РОМАНИШИН ТА АНДРІЯ ЛЕСІВА

Починаючи з 2014 року, тема війни стає актуальною у дитячій літературі. По-особливому болісно вона зазвучала тепер, з початком повномасштабного вторгнення росії в Україну. Посилився інтерес до книг, які виходили до 2022 року, пишуться нові книги. Сайт «БараБука» нещодавно опублікував перелік книг, які допоможуть говорити з дітьми про війну. Серед них: «Діти повітряних тривог» Лариси Денисенко (2022), «Жерар-партизан» Івана Андруссяка (2022), «Мене звати Мар'ям» Надійки Гербіш (2017), «Казки на листівках 22» Галини Вдовиченко (2022), «Мої вимушені канікули» Катерини Єгорушкіної (2022), «Абрикоси зацвітають уночі» Олі Русіної (2022), «Війна, що змінила Рондо» Романи Романишин та Андрія Лесіва (2015), «Мій тато став зіркою» Галини Кирпи (2015) тощо [5].

Т. Качак визначає кілька хвиль зацікавлення українськими письменниками темою війни у літературі для дітей: 20-ті роки ХХ століття (опис подій Першої світової війни), 40-50-ті роки та 60-80-ті роки (опис подій Другої світової війни), а після 2014 року – книги про російсько-українську війну [2]. «Радянська ідеологія диктувала трафаретні зідеалізовані дитячі образи. Письменники другої половини ХХ століття звернули більшу увагу на психологію і характер дитини, а війну розкривали як велику трагедію, що увірвалась у дитинство цілого покоління й назавжди залишила слід у людських долях». Важко не погодитися із дослідницею, що «Сучасна література для дітей – новий етап осмислення теми «діти і війна», який розгортається уже на прикладах українського сьогодення і є спробою авторів доступною мовою розповісти юним читачам про події на Сході, сформувані правильну національну та громадянську позицію, дати відповіді на питання, які їх хвилюють» [2].

Однією з таких розповідей є книга «Війна, що змінила Рондо», в якій війна та її руйнівна чорна сила показані на прикладі вигаданого міста та його мешканців. «Збройний конфлікт-протистояння автори подають не як суспільно-політичне явище, а передовсім як морально-етичне: це боротьба персонажів, які втілюють добро і зло» [3]. Особливу роль відіграє символічно-метафорична площина, адже війна, її звірства та злочини показані через життя «живих» та народження «мертвих» квітів, через протистояння світла та темряви. Події розгортаються у місті Рондо, яке славилося своїми садами та парками: «Повітря там було чисте і позоре, ніби зіткане з найтоншого світла. А всі мешканці, незвичайні і дуже тендітні, вирощували квіти, плекали сади і парки, будували химерні будинки, розмовляли з птахами та рослинами, любили співати, малювати, писати вірші» [4]. Одна із прикмет цього міста – оранжерея з квітами, що вміли співати, «головним номером яких було вокальне виконання рондо Моцарта». Місто та його мешканці виконують свої щоденні ритуали, аж доки у місто не приходиться війна, «несучи з собою руїни, безлад і суцільну темряву», знищуючи місто та його мешканців, не минувши нікого. Її символом стають чорні колючі квіти: «Але найбільшим жахом було те, що Війна на своєму шляху сіяла чорні квіти – сухі колючі бур'яни. Німі і без запаху, вони миттєво проростали з землі, спліталися в густі нетрі й затуляли сонце (...) Війна невпинно повзла, сіючи нищівні чорні квіти...» [4]. За допомогою світла, пісні та квітів мешканці не лише чинять опір війні, а й перемагають її: «Рондо співало гімн, аж доки всі чорні квіти зникли, і темрява розсіялася дощенту. І це була Перемога!» Замість чорних квітів по всьому місту проростають червоні маки, що стали символом пам'яті для мешканців про страшну війну. Цей традиційний символ пам'яті про полеглих на війні є і на обкладинці книги.

Квіти міста Рондо є втіленням світла, радощів, гармонії, спокою та миру. Ними опікуються мешканці міста, подивитися на їхню дивовижу з'їжджаються з інших міст. Вони є символом

самого Рондо та мирного життя, дарують відчуття урочистості та святковості. Уявлення про спокійне ідеальне життя в літературі часто пов'язане з топосом природи - змалюванням квітучої райської місцини з незвичайними квітами, відомої як *locus amoenus*, на протизагу *locus horridus* – темної лісової хащі без співу птахів, світла та квітів (Е. Курціус). Місто Рондо теж змалюване такою ідеальною місциною, доки у нього не приходить війна з темрявою та сухими колючими бур'янами. Символічний образ бур'янів використовувався ще в Біблії «для алегоричного відображення негативних якостей людини, переважно безгосподарності; кропива - символ ледачкуватості господаря; терня - емблема, вінець безгосподарності; полин - нечесності, людських пороків [1]: у Книзі приповістей Соломонових читаємо: «Все воно позаростало терням», «Тернина й пастки на дорозі лукавого, а хто стереже свою душу, відійде далеко від них». Чорні колючі квіти вражають мешканців міста так само, як і страшні машини: «Один із каменів поціли в Данкові в груди, туди, де серце, і на його тілі з'явилася павутинка тріщин. Вогняні іскри влучили в Зірку, і краєчки її паперових крилець відразу обпалилися. А просто перед Фабіяном виросла чорна квітка і проколола йому ніжку» [4]. Перемогу символізувало зникнення не лише темряви, а й колючих чорних квітів, проте сліди, які вони лишили на тілах і в душах мешканців, залишилися назавжди. І крім звичних квітів, які щоранку співають гімн Рондо, по всьому місту ростуть червоні маки, щоб не забувати про ті страшні події, які довелося пережити мешканцям. Що цікаво, то названі у книзі лише маки та бур'яни. Інші рослини назв не мають, тільки натяк на називання: «Він [Данко], як ніхто, вмів доглядати за рослинами. Пильнував, аби квіти добре себе почували, аби мали достатньо води і світла. А ще ретельно вивчав за атласом їхні довгі назви латиною, бо хотів знати й розуміти, котра квітка чого потребує найбільше» [5].

Таким чином, через образи світлих та темних квітів автори змалюють жахіття війни, яка нищить не лише будинки, а й намагається знищити те прекрасне, гарне і неповторне, що є у душах та житті людей. Символом початку війни є поступове зникнення і мовчання співоких квітів, а символом її завершення є їхнє відродження. І саме світлі квіти перемагають темні бур'яни та колючки. Проте перемогти у війні не означає забути, тому наприкінці книги з'являються ще одні квіти – червоні маки як символ пам'яті про полеглих на війні.

Література

1. Енциклопедичний словник символів культури України. За заг. ред. В.П. Коцура, О.І. Потапенка, В.В. Куйбіди. Корсунь-Шевченківський: ФОП Гаврищенко В.М., 2015. 912 с.
2. Качак Т., Баран У. Діти і війна: художня інтерпретація теми в українській літературі для дітей та юнацтва. [online] <http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1455/zbirnik%20literatoora-ditu.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (18.07.2022).
3. Кулінська Я. Історичний факт і література для дітей(на матеріалі прози сучасних письменників: роману О. Захарченко «Вертеп...», повісті Г. Кирпи «Мій тато став зіркою», «Казки про Майдан» Х. Лукашук і казки Р. Романишин та А. Лесіва «Війна, що змінила Рондо», «Повернутися з війни» Н. Нагорної та ін.). [online] <https://litp.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/517> (18.07.2022).
4. Романишин Р., Лесів А. «Війна, що змінила Рондо». Львів: ВСЛІ, 2018
5. Як говорити з дітьми про війну. [online] http://www.barabooka.com.ua/yak-govoriti-z-ditmi-pro-vijnu-spisok-knizhok-ukrainskoju/?fbclid=IwAR3IaoFmKpL2YUQSBq6u3gG7GKpf4D48RHxN0bFx71H4wb6FMZ4B8xG_y10 (18.07.2022).